

چشم پزشکی نشانه‌های تراخم

نقاش

و

دکتر محمود شروین
چشم پزشکی بهمداری آموزشگاهها

پرفسور شمس
استاد کرسی چشم پزشکی

رئیس بخش چشم پزشکی بیمارستان فارابی

بطور کلی تراخم دارای روش پنهانی بوده و ممکن است مدتها از آغاز آن بگذرد و بیمار متوجه نباشد تا آنکه بعلت دیگری مانند اورام ملتحمه به پزشک مراجعه نموده و از بیماری اصلی خود آگاه شود.

بازرسی در آموزشگاهها کاملاً این موضوع را تایید کرده است زیرا بسیاری از دانش آموزان مدتها به تراخم دچار بوده‌اند و خود و خانواده آنها ابتدا توجه نداشته و بلکه تشخیص پزشک بازرسی آنها را بی نهایت در شگفت گزارده است. ما برای شرح علائم بیماری عقیده ماك كالن^(۱) را پیروی نموده و نشانه‌های تراخم را در چهار دوره آن شرح میدهم:

۱ - دوره ابتدائی

شکایت بیمار - در این مرحله تنها مختصر سنگینی پلك ها موضوع شکایت بیمار میباشد و هر بامداد هنگام بیدار شدن پلك های او بزحمت از هم باز میشود.

معاینه چشم پزشکی - ۱ در روی پلك - پس از برگرداندن پلك دانه‌هایی در روی ملتحمه آن مشاهده میشود این دانه‌ها کروی و بانداره ۴ - ۸ دهم میلیمتر و نیمه از آنها در ملتحمه پلکی فرو رفته‌اند. شباهت آنها به دانه خاویار زیاد است - این دانه‌ها از هم جدا بوده و در قسمت داخلی یعنی قسمت انفی پلك ها ممکن است بهم نزدیک شده و توده تشکیل دهند - حد دانه‌ها لبه بالائی تارس است وضع دانه‌ها نسبت به آوندهای ملتحمه بدین قسم است که هر دانه در فضای بین دو شاخه سرخ رگهای کوچک قرار گرفته‌اند و بهمین جهت است که در موقع رسیدن دانه‌ها فشار پنبه بر روی آنها سبب پارگی سرخ رگ کوچک شده و رنك پنبه را نارنجی قرمز میکنند.

۲ - در روی ملتحمه گره چشمی - با چشم غیر مسلح سه‌الم بنظر میرسد ولی با بیومیکروسکپ^(۲) عروق ملتحمه بیش از حد طبیعی دیده میشود.

۴ - در روی قرنیه - با چشم غیر مسلح ممکن است در روی قرنیه نشانه‌ای دیده نشود ولی با ذره بین خواهیم دید که عروق در قسمت بالای قرنیه ظاهر گردیده است و این را پانوس مینامند - سابق بر این خیال می کردند که پانوس از دوره دوم بیماری ظاهر میشود ولی امروز وسائل ذره بینی ثابت نموده که پانوس از آغاز تراخم وجود دارد.

دوره دوم

شکایت بیمار - در این دوره علاوه بر آنکه سنگینی پلك زیادتر گردیده و بان حالت افتادگی و خفتگی میدهد ممکن است اشك ریزش وقتی و ترشح چرك مختصری بیمار را ناراحت کند در این حالت تراخم به شکل مارپیچی^(۱) نامیده میشود و در این هنگام پلك کمی کلفت تر از حالت طبیعی آنست.

معاینه چشم پزشکی ۱ - در روی پلك - در این حالت دانه‌های تراخم بعضی ها رسیده و شکل واقعی تراخم را بخود میگیرد و مانند دانه‌های خاویار زرد نارنجی بوده و در این دوره است که فشار پنبه بر روی آنها سبب رنگین شدن پنبه (زرد نارنجی) میشود ولی در همین حال بعضی از دانه‌ها هنوز كوچك و نارس میباشند و در پاره‌ای از نقاط پلك بخصوص قسمت داخلی این دانه‌ها بهم نزدیک شده و بشکل توده درمی آیند

۲ - ملتحمه گره چشمی - عروق در این قسمت زیاد شده و وقتی به محل اتصال صلیبه و قرنیه^(۲) میرسند با هم پیوند میشوند.

۳ - در روی قرنیه - شکل اصلی پانوس در این مرحله بخوبی دیده میشود عروق در روی قرنیه سرازیر و تا ثلث بالائی قرنیه کشیده میشود و رنگ چشم را تغییر داده و قرمز می کنند.

اصولاً سبل یا پانوس یعنی پیدایش عروق سطحی باریکی در قسمت بالای قرنیه و شکل آن بی شباهت به ریزش باران و یا ریختن آب از سر آب پاش نیست و میدان ظهور آن بین ساعت ۱۰ و ۱۴ میباشد و چنین بنظر میرسد که عروق در امتداد مستقیم یعنی در دنباله عروق ملتحمه بصالی چشم باشند معهذاً بعضی از آنها در بالای قرنیه و در خط فاصل بین صلیبه و قرنیه با هم پیوند شده و بشکل شبکه میشوند که کاسی ان بطرف لمب^(۳) میباشد و از همین پیوند است که عروق باریکی بر روی قرنیه کشیده میشود این عروق در روی قرنیه بفاصله معینی از هم قرار گرفته و هر يك بنوبه خود منظمآ به شاخه و شاخه‌های کوچکتر تقسیم میشوند بعلاوه هر گاه تراخم شدید باشد دانه‌های

شفافی در روی قرنیه خواهیم یافت این دانه‌ها تر کیده و تولید زخم‌های کوچکی در روی قرنیه میکنند که تمام نشانه‌های يك زخم قرنیه را دارا هستند و در حقیقت دانه‌های مزبور همان پوشش جلد قرنیه است ولی در پاره از مواقع این دانه‌ها همان جوش‌های تراخم‌اند که در روی قرنیه جای گرفته‌اند و در همین حال است که چشم دردناک میشود

تراخم درجه ۳

شکایت بیمار - در این مرحله از بیماری هر گاه پانوس عوارضی در روی قرنیه نداده باشد بر شکایت بیمار افزوده نمیشود ولی هر گاه ترشحات چرکی قرنیه را آسب رسانیده باشد بیمار از اشک ریزش و ترس از روشنائی در زحمت خواهد بود.

معاینه چشم پزشکی - در روی پلك - در این دوره دانه‌های تراخمی رو به التیام میروند و بجای آنها رشته‌های سفید رنگ و باندازه مختلف در روی ملتحمه پلك مشاهده میگردد و در این قسمت‌ها ملتحمه سفید صدفی و شفاف است ولی ممکن است باز دانه‌ها باقی باشد.

پانوس کم کم میخواهد از بین برود.

تراخم التیامی یا درجه ۴

شکایت بیمار - در این حالت عوارض تراخم سبب شکایت بیشتری برای بیمار است یعنی ممکن است اشک ریزش - سوزش - ترس از نور ترشحات چشم فوق العاده بیمار را ناراحت کند.

معاینه چشم پزشکی ۱ - در روی پلك : تمام ملتحمه پلكی را بافت التیامی گرفته است و این بافت رشته‌هایی باشکال مختلف تشکیل داده که از همه معروفتر خط آرت (۱) نامیده میشود و بموازات لبه آزاد پلك است.

۲ - در روی قرنیه - عروق ممکن است کمی مرتفع شده باشند ولی در قسمت ثلث بالائی آن کدورت باقی است و در ناحیه لب خط منحنی سفیدی خواهیم یافت که بعضی‌ها آنرا علامت مخصوص دوره التیامی تراخم میدانند.

عوارض تراخم

هر گاه به درمان تراخم زود اقدام شود عوارضی ندارد ولی در بیماری که به درمان خود اقدام نکرده و یا در آن اهمال نموده و باحسن انتخاب در درمان آنها نباشد

به عوارض تراخیم گرفتار میشوند و در اینصورت تا مدتی دچار رنج فراوان شده و حتی ممکن است بینائی خود را از دست بدهند.

تراخیم دارای عوارض بسیار است که در سه قسمت به شرح آنها می پردازیم.

۱ - عوارض تراخیم در روی پلك

۱ - افتادگی پلك ها که بعضی ها آنرا از نشانه های تراخیم میدانند ولی میتوان آنرا از عوارض بیماری دانست و در واقع يك افتادگی کاذب در نتیجه سنگینی آن بعلت تغییرات تارس و زیادی خون در آن است ولی نباید این افتادگی را با فلج ماهیچه بالا برنده پلك اشتباه نمود.

۲ - تنگی شکاف پلك ها - در اثر التیام تراخیم پلك ها جمع شده و در گوشه خارجی دو پلك بالا و پائین بهم چسبیده و سبب تنگی شکاف پلك ها میشود و معاینه چشم را دشوار میسازد.

۳ - برگشتگی پلك به طرف داخل چشم - تغییرات حاصله در غضروف پلك حالت انکماش در این دو تولید میکند که موجب برگشتن لبه آزاد پلك بد داخل چشم میگردد و تولید انتروپيون می کند.

۴ - تری کیازیس - تراخیم سبب میشود که مژه ها کج روئیده شده و بطرف داخل چشم انحراف پیدا کنند و بالنتیجه نوك مژه ها در روی قرنيه کشیده شده و بیمار را فوق العاده ناراحت میسازد بقسمی که ناچار میشود مژه ها را بکنند این عارضه را تری کیازیس می گویند.

۵ - اکتروپيون - دسته انرا اثر مستقیم تراخیم میدانند در این حالت لبه آزاد پلك به خارج بر میگردد و چون اشك نمیتواند سیر معمولی خود را داشته باشد بنا بر این تولید اشك ریزش و التهاب مخاط پلك و اطراف آنرا می کند.

اثر تراخیم در روی ملتحمه

۱ - سمبلنفارون (۱) - این عارضه عبارت از چسبندگی ملتحمه پلكی به ملتحمه کره چشمی است که ممکن است در نتیجه درمان بد تولید گردد.

۲ - گزروزیس (۲) - یکی دیگر از عوارض تراخیم در روی ملتحمه این است که قسمتی از بافت آن خراب شده و پوسته پوسته می شود و گاهی این پوسته

شدن در روی قرنيه رسوب نموده و دید بیمار را اختلالی میدهد و هر گاه این حالت دنباله پیدا کند منجر بکمی ترشحات چشم گردیده و حالت خشکی در ملتحمه و قسمت قدامی کره چشم تولید میشود و سبب میگردد که شفافیت قرنيه از دست برود و بالاخره منجر بکدورت و ناپینائی گردد. این عارضه بگزروزیس موسوم است.

عوارض تراخم در روی قرنيه

۱- پانوس - بعضی ها پانوس را جزو عوارض تراخم در روی قرنيه میدانند ولی این عقیده باطل است زیرا عارضه هر بیماری پس از آنکه مدتی بیماری سیر خود را نمود ظاهر میگردد و حال آنکه پانوس از آغاز تراخم وجود داشته و یکی از نشانه های مشخصه بیماری است و بهمین جهت ما در ضمن علائم تراخم آنرا شرح داده ایم

۲. زخم قرنيه : زخم قرنيه بر دو قسم است :

۱- همانطور که در ضمن علائم تراخم درجه دو شرح داده ایم ممکن است دانه های شفاف در روی قرنيه پیدا شوند که پوشش قدامی و یا جوشهای واقعی تراخم باشند و بهر حال همینکه دانه های نامبرده تر کیده و باز شود تولید زخمهایی می کند که دارای تمام علائم زخم قرنيه می باشند ولی باید دانست که این نوع زخم قرنيه از عوارض بیماری نبوده و بلکه از علائم آنست و بعلاوه محل آنها در قسمت بالای قرنيه است.

۲- زخم هائی که بعلت اتروپيون و یا تری کیازیس یعنی سائیده شدن مژه های کج روی قرنيه پیدا میشوند و بیمار را بسیار ناراحت کرده و هر گاه زود بدرمان جدی آنها اقدام نگردد سبب عوارض دیر مانند فتق عنیه و یا چسبیدگی های آن و بالاخره در اثر شرکت عفونتهای دیگر چرکین شده و سبب کوری بیمار می شود. در اینجا محل زخمها در قسمت پائین قرنيه می باشد.

۳- لك قرنيه - التیام زخم تراخم لکه هائی از خود بیادگار می گذارد. این لکه ها اگر در کنار باشد ممکن است بدید بیمار زیانی وارد نسازد و یا آسیب آن کم باشد ولی اگر لك مرکزی در محاذات مردمك باشد بینائی بیمار را بکلی مختل ساخته و بعلاوه سبب زشتی خواهد بود.

تراخم و مجاری اشك

بعضی ها عقیده دارند که تراخم بعلت تولید اکتروپيون و اثر غیر مستقیم سبب

آسیب مجاری اشک میشود ولی دسته دیگر چون تراخم را يك التهاب عمومی چشم میدانند معتقدند که ویروس تراخم در مجاری اشک سبب التهاب میگردد بهمین جهت کالت^(۱) و کاوژ^(۲) امیدوار بوده اند که ویروس تراخم را در مجاری اشک پیدا کنند.

تراخم و آب سبز

گرچه پاره از آمارهای بیماران تراخمی شاهدند که در بین آنها مبتلایان به آب سبز^(۳) وجود دارد و بعلاوه کونتو^(۴) و ناتاف^(۵) نیز عقیده دارند که در مبتلایان تراخم باید مرتباً فشار داخلی چشم را اندازه گرفت ولی بنابر عقیده پروفیسور شمس آب سبز هیچگونه رابطه با تراخم ندارد و بسیاری از مبتلایان به آب سبز دیده شده که ابداً اثر و سابقه در چشم آنها از تراخم نبوده است.

تراخم و سوانح

بطور کلی نظر باینکه تراخم بافت پلك و قسمت قدامی کره چشم را تغییر میدهد بنابراین مقاومت آنها در برابر بیماریها و عوارض مانند سوختگی و جسم خارجی و یا اورام ملتحمه کم شده و فرصت میدهد که بیماریهای نامبرده بر سرعت پیشروی و شدت خود بیافزاید.

۱ — Calt   ۲ — Cavje   ۳ — glaucome   ۴ — Cunéot   ۵ — Nataf